

ליקוטים נפלאים פרשת ויצא

המלאכים אינם יודעים מחשבות, לכן אין היצר מתגבר כל כך למונעו, אך כשמגיע לידי מעשה היצר מערים עליו קשיים ונסיגות.

על זה התפלל יעקב ואמר "והיה ה' לי לאלקים" שה' היודע מחשבות יעזור לי להוציא את מחשבותי הטובות אל הפועל, ומבאר רש"י 'שיחול שמו עלי מתחלה ועד סוף' שמתחילת המחשבה עד סוף המעשה יחול שמו עלי, שאוכל להשלים את רצונותי הטובות. (מהר"א מבעלזא)

"ויאמר לבן טוב תתי אתה לך מתתי אתה לאיש אחר שבה עמדי" (כט, יט)

היתכן שלבן הרשע יאמר ליעקב שטוב לי לתת את בתי לך לאשה מאשר לאיש אחר, והלא שום רשע לא יסכים לתת את בתו לאדם שומר תורה ומצוות, ומדוע אם כן במקרה זה לבן מעדיף שיעקב ישא את בתו לאשה ולא עשו הרשע?

אלא הביאור הוא שכל זאת אמר לבן מתוך רשעות, וחשב הלא בתי צדקת, ואפילו אם היא תינשא לרשע, תהפוך אותו לצדיק, ואם כן עדיף שתתחתן עם יעקב, שהוא ממילא צדיק, ובכך ירוח לי שיהיה פחות צדיק בעולם. (מהר"ם שיק)

"לא יעשה כן במקומו לתת הצעירה לפני הבכירה" (כט, כו)

הרב מפוניבז' הגר"ש כהנמן זצ"ל, שאל שאלה מעניינת את כ"ק האדמו"ר מסאטמר רבי יואל טייטלבוים זצ"ל: מדוע קיימא לו כדעת לבן שלא לישא הצעירה לפני הבכירה (כמו שאמר לבן ליעקב "לא יעשה כן במקומו לתת הצעירה לפני הבכירה") ולא נוקטים כדעת יעקב אבינו שביקש לישא את רחל הצעירה לפני לאה הבכירה!?

ותירץ לו הרבי מסאטמר: הרי מה שלא נושאים הצעירה לפני הבכירה, כדי שלא לצער הבכירה, ולכן כאשר היא מסכימה ומוחלת, רשאית הצעירה להקדימה. וכך סבר גם יעקב אבינו, ובוודאי לא חשב לשאת את רחל ללא הסכמה ומחילה מצד לאה. אלא שעל זה אמר לבן ליעקב לא יעשה "כן" במקומו. "כן" במובן אמת (כנות) כדרך הנאמר "כן בנות צלפחד דוברות" כלומר: מקומו הוא מקור השקר והמרמה ואין מצוי כאן כלל אמת, עד כדי כך שאף אם הבכירה אומרת בפיה שמוחלת ומסכימה, הרי בליבה אינה מסכימה כלל והוי "אחד בפה ואחד בלב" ואי אפשר לסמוך על זה, לכן במקומו אין לשאת הצעירה קודם.

לא יעשה כן
במקומו לתת
הצעירה לפני
הבכירה" (כט, כו)

"ויפגע במקום" (כה, יא)

ללמדך שקפצה לו הארץ (רש"י). יעקב אבינו זכה לקפיצת הדרך בלכתו לישא אשה, ואף אליעזר זכה בקפיצת הדרך בלכתו לקחת אשה ליצחק. ודבר זה יש בו רמז לדורות, כי יהודים בגלות, אף אם לא תהא מזומנת להם בדרך הטבע נדוניה וגם פרנסה לאחר החתונה, אל יעכבו חלילה את נישואי בניהם ובנותיהם, כי אם יעשו מעשה ויבטחו בה' יתברך, ואפילו בדרך נס, תקפוץ להם הארץ. (בכורי אביב)

"ויחלום והנה סלם מצב ארצה" (כה, יב)

ע"י החלום אפשר להכיר את האדם, שאין אדם חולם אלא מהרהורי ליבו. יעקב רואה בחלומו סולם "וראשו מגיע השמימה" "והנה ה' נצב עליו". ואילו פרעה רואה בחלומו "שבע פרות..." (ר' מאיר מפרמישלן)

"אכן יש ד' במקום הזה ואנכי לא ידעתי" (כה, טז)

לפעמים אדם חושב אם אני הייתי נמצא "שם" הייתי מצליח, אם הייתי לומד "שם" ולא פה, הייתי מצליח. וכדברי בעלי המוסר שאמרו "שם" - תהא קבורתכם", אם תחשוב שרק "שם" תוכל להצליח זוהי הקבורה שלך, שמקברת את עתידך, האדם צריך לחיות כי בכל מקום ובכל זמן הכל טוב לו.

והנה אם בן אדם חושב על עצמו ומעצמו אז הוא חושב מחשבות שאילו הייתי נמצא שם הייתי מצליח, אבל אם האדם חי עם הקב"ה כל הזמן הרי הוא מצליח בכל המקומות כי הקב"ה איתו, כמו "ויהי ד' את יוסף ויהי איש מצליח", הוא היה כל הזמן עם הקב"ה ולכן הייתה לו הצלחה כל הזמן. והנה יעקב אבינו ישן, וכשהוא קם אמר אכן יש ד' במקום הזה" ולא במקום אחר, זהו סימן ש"ואנכי לא ידעתי" שאני לא נמצא, כי אם אנכי נמצא כאן באמצע אז הייתי חושב שלא כאן טוב לי.

"לחם לאכל ובגד ללבוש" (כה, כ)

יש לדייק בפסוק למאי הוא הלחם אם לא בשביל לאכול ולמאי הבגד אם לא כדי ללבוש, אלא יעקב אבינו שהלך לבית לבן התפלל אל הקב"ה שיזמן לו כזה לחם שיוכל לאכול היינו מאכלים כשרים, ובגד שיוכל ללבוש ללא חשש שעטנו.

"והיה ה' לי
לאלקים" (כה, כא)
ברש"י: 'שיחול שמו עלי מתחלה ועד סוף'. דהנה במחשבה קל יותר לקבל על עצמו קבלות טובות, כי

לע"נ

הרה"צ פנחס בן ר' בנימין בינוש
רוזנבוים זצוק"ל - כ"ו בניסן

ליקוטים נפלאים פרשת ויצא

יעקב טען ללבן טענה כזו; אתה רמאי...? אין בעיה, גם אני יודע להיות רמאי, אחיו אני ברמאות, שנינו נשב מול השולחן וננהל מלחמה שקטה מתחת השולחן, אתה תעקוץ אותי מתחת השולחן ואני אחזיר לך בחזרה מתחת השולחן אבל שישאר בינינו, זה קודים ושפה שרק אנחנו מבינים אותה, וכל זמן שזה ככה אין בעיה, אני יודע איך להסתדר עם אנשים רמאים שכמותך... אבל אין איש עמונו...

יום אחד רואה יעקב שהבנים של לבן פתאום נכנסו לסיפור... עד כאן! זה כבר לא בא בחשבון! ברגע שאתה מתחיל לשתף את הבנים שלך בכל הטריקים שאתה עושה לי... והטריקים שאני נאלץ להחזיר לך... זאת אומרת: ברגע שהבנים שלך נכנסים לתמונה... זה עניין של ימים עד שהבנים שלי נכנסים לתמונה... זהו!!! אצלי זה גבול אדום!!!! אני לא מעוניין ללמד את הבנים שלי את הקומבינות ואת כל הטריקים שאני נאלץ לעשות כדי לשרוד מולך... כל זמן שזה נשאר ביני לבינך... אז אני נאלץ לדבר איתך בשפה שרק אתה מבין... בבקשה... אבל אם הילדים שלי יאלצו להיות מעורבים בכל הקומבינות שאני נאלץ לעשות בשביל להסתדר איתך... זה לא בשביל החינוך שלי!!! למדו לשונם דבר שקר זה לא אצלי... מחר אנחנו בורחים מפה... (אז נדברו)

"ויברח הוא וכל אשר לו... וירדף אחריו" (לא, כא-כג)

רבנו האור החיים הקדוש, כתב לתמוה, וזה לשון קדשו: "יש לחקור, למה נשתנה יעקב בהליכה זו, שלא קפצה לו הארץ כמשפט לאוהבי שמו, ומצינו שאפילו לאליעזר עבד אביו קפצה לו הארץ, ומן הנכון אליו יאות [יהיה ראוי] עשות נס להצילו מהרודף, ולא היה משיגו לבן".

ומיישב רבנו, שהקדוש ברוך הוא רצה להראות שיכול להצילו, גם אם לבן ישיג אותו, ואם היה עושה קפיצת הדרך, יאמר לבן שכביכול הקדוש ברוך הוא לא יכול להציל את יעקב מידי לבן, ולכן הוא עושה לו קפיצת הדרך.

עוד מיישב רבנו, שהדבר היה לתועלת עם ישראל לעתיד, שהרי לבן חיפש את התרפים שלו, ויעקב אמר שמי שלקח התרפים 'לא יחיה', וזה גרם למיתת רחל, ולכן לא קפצה הארץ, כדי שתקבר רחל בבית לחם, במטרה עתידית שיתפללו שם ישראל כשיעברו שם בגלותם, ורחל אמנו תתפלל עליהם, כמו שכתוב 'קול ברמה נשמע, נהי בכי תמרורים, רחל מבכה על בניה', וזה יהיה להם לסימן טוב, ולחיזוק בגלותם, ולגאולתם הקרובה.

"וישבע יעקב בפחד אביו יצחק" (לא, נג)

תמיד היה יצחק מורה ליעקב, להזהר מאוד משבועה, לבל ישבע שלא בשעת הצורך, לכן כאשר בא יעקב לידי הכרח להישבע, עשה זאת מתוך פחד ואימה מפני יצחק אביו.

"וישבע יעקב" אולם השבועה הייתה "בפחד יצחק אביו" מלאת פחד מפני תורת אביו. (בינה לעתים)

יש אומרים שידוע שלבן היה רמאי, וכשאמר ליעקב "לא יעשה" הכוונה אם אומרים "לא" לבן אדם בחרן, פירושו הוא שכך כן "יעשה".

"ותרא רחל כי לא ילדה ליעקב ותקנא רחל באחותה ותאמר אל יעקב הבה לי בנים ואם אין מתה אנכי ויחר אף יעקב ברחל" (ל, א-ב)

ולכאורה התנהגותו של יעקב תמוהה, באה אשה עקרה ושופכת לבה שאין לה ילדים, ובמקום לנחמה ולדבר על לבה, משיב לה דברים קשים.

מבאר רבינו האור החיים הקדוש, שיעקב כעס על שהוציאה מפיה על עצמה לשון של מיתה, שחשש שמא יזיק לה.

ובפרשת ויגש (מו, ד) אומר הקדוש ברוך הוא ליעקב 'אנכי ארד עמך מצרימה ואנכי אעלך גם עלה ויוסף ישית ידו על עיניך', ושואל האוה"ח הק' מה נתכווין הקדוש ברוך הוא להבטיחו על מיתתו ושיהא נקבר על ידי יוסף?

ומתוך, מכיון שיעקב הזכיר כמה פעמים לשונות של מיתה על יוסף, 'אך טרף טורף', 'כי ארד אל בני שאולה', לכן הוצרך הקדוש ברוך הוא להבטיחו, שאין לו לחוש לזה, ולא יהא כשגגה היוצאת מפיו השליט.

"ותאמר אל יעקב הבה לי בנים ואם אין מתה אנכי" (ל, א)

מעיד על כך בספר "יפה לקץ" מהו שאמרה הבה לי בנים ואם אין מתה אנכי, וכי אם לא תלד בנים תמות:

וכתב ליישב, דהנה אמרו רז"ל (ברכות ה) לעולם ירגיז אדם יצה"ט על יצה"ר, נצחו מוטב ואם לאו ילמד תורה, נצחו מוטב ואם לאו יקרא ק"ש, ואם לאו יזכיר לו יום המיתה. ובמסכת סוטה אמרו נשים במאי זכיין, באמטויי בנייהו לבי כנישתא. ומפרש ב"יערות דבש" (דרוש א) דהגמרא שואלת במאי מנצחין את היצה"ר כיון שהן פטורות מתורה ומק"ש דהוי מצות עשה שהזמן גרמא ועונה בזכות שמגדלין בניהם לתורה יש להן חלק בתורת בניהם, ועי"ז מנצחים את היצה"ר.

וזה שאמרה רחל, "הבה לי בנים", שאוכל לגדלם לתורה ולנצח את היצה"ר על ידי זה, "ואם אין מתה אנכי", פי' שאין לי תקנה אחרת לנצח היצה"ר רק בזה שאזכיר לי יום המיתה, כי העצות האחרות לא שייכות אצלי, וזה לא נכון להשתמש בעצה זו, כמבואר שם ב"יערות דבש", שהזכרת יום המיתה מביאה לידי עצבות וייאוש ר"ל, על כן "הבה לי בנים" לנצח היצה"ר על ידיהם.

"וישמע את דברי בני לבן לאמר לקח יעקב את כל אשר לאבינו..." (לא, א)

למה יעקב כ"כ נבהל שפניו של לבן אינם כתמול שלשום? יעקב אבינו הרי התמודד כבר מסתמא עם הסלמות לא פחות קשות מזה?